

Vizita Președintelui Robert Kočearian În România

Foto: RomPress

Așa cum anunțăm în numărul trecut președintele Armeniei dl. Robert Kočearian a efectuat o vizită oficială, în zilele de 17 și 18 noiembrie, la invitația omologului său român dl. Ion Iliescu. Din delegația armeană au mai făcut parte ministrul de externe Vartan Oscanian, alți membri ai guvernului precum și un important număr de oameni de afaceri din Armenia. Imediat după sosirea în România, în seara zilei de 16 noiembrie, președintele Kočearian a înțeles că este prezent, la

orele 21, la Clubul *Prometheus* din București la un concert de jazz susținut de Harry Tavitian împreună cu Mihai Iordache și de frații Capriel și Garbis Dededian împreună cu trupa lor. De altfel președintele Kočearian, mare amator de jazz, a avut prilejul de a-l asculta pe Harry Tavitian în urmă cu trei ani atunci când s-a aflat tot într-o vizită oficială la București la invitația omologului său de atunci dl. Emil Constantinescu. Cu acel prilej președintele Kočearian l-a invitat pe

Harry Tavitian la Festivalul de jazz de la Erevan invitându-l să fie onorat de jazzmanul nostru. După o seară plină de ritmuri alerte președintele Kočearian și-a început vizita oficială în dimineața zilei de 17 noiembrie când a fost primit, la Palatul Cotroceni, de președintele Ion Iliescu. După momentul solemn al întonării imnurilor de stat și al trecerii în revistă a Gărzii de Onoare cei doi președinți au discutat mai ales despre relațiile economice dintre cele două țări. Tot la Palatul Cotroceni au avut loc și discuțiile ale delegațiilor celor două țări și au fost semnate două documente bilaterale: Acordul între Guvernul României și Guvernul Armeniei privind desființarea obligativității vizelor pentru titularii de pașapoarte diplomatice și de serviciu și Acordul între Oficiul de Stat pentru Invenții și Mărci din România și Ministerul Comerțului și Dezvoltării Economice din Armenia privind cooperarea în domeniul protecției proprietății intelectuale. Dar momentul cel mai mediatizat de televiziunile românești a fost cel în care un militar al Regimentului de Gardă al Palatului Cotroceni a le-înalt în timpul declarațiilor de presă ale celor doi președinți. În timp ce vorbea președintele Ion Iliescu, de pe o laterală a sălii, un soldat aflat în gardă s-a prăbușit pe podea. El a fost urgent transportat într-o cameră alăturată unde i s-a acordat îngrijire medicală după care și-a revenit. Se pare că emoția a stat la baza acestui accident al militarului, după cum a declarat însuși

(continuare în pagina 4)

Bedros Giverekian o viață în serviciul

Bedros Giverekian în discursul de mulțumire.
Pe piept decorația oferită:
„Vulturul Bisericii Armeene din Statele Unite”

Sub patronajul IPSS Arhiepiscop Oșagan Cholyan în ziua de 1 Noiembrie 2003 a avut loc la Biserica Armeană *Surp Sarkis* din New York o ceremonie specială în onoarea domnului Bedros Giverekian. Cu acest prilej a fost organizat un program special. De fapt omul ce a fost în mijlocul acestei acțiuni și-a dedicat o parte din viața comunității. De profesie economist el contribuie prin acțiunile sale la sprijinirea organizațiilor armenice-tindăr și a conaționalilor săi. În ultimii 35 de ani el a contribuit la organizarea multor evenimente ale comunității armenice din New York dintre care amintim Comemorările Genocidului Armean din 24 aprilie, vizitele Catolicosului Vasken I și a Catolicosului Karekin I, concerte și spectacole culturale. Dar cine este acest armean atât de activ printre conaționali săi?

Născut în 1933 în România, Bedros Giverekian a absolvit Liceul de telecomunicații iar în 1961, a absolvit cu succes studiile universitare ca economist. În anii de studenție s-a implicat în activitatea Centrului Cultural și Sportiv Armenesc din București. Pasionat de muzică, el a activat și în cadrul Ansamblului Popular *Sayat Nova* de cîntece și dansuri armenice iar apoi a înființat prima trupă de muzică ușoară armenescă din București.

Se căsătorește în 1962 cu Sonia Donikian. În 1965 familia Giverekian emigrează în SUA și se stabilesc la New York în cartierul Sunnyside din Queens. În 1968 Bedros deschide primul cabinet de contabil. În 1967 se naște primul fiu al familiei, Arthur iar în 1970 fiica lor Lucy.

După ce a sosit în SUA, Bedros se implică în viața comunității romanahailor. Astfel, în iulie 1966 se înființează sub îndrumarea și conducerea sa Societatea româno-armeană. Acesta organizație s-a ocupat de constituirea unei echipe de fotbal și a unui ansamblu de dansuri precum și de organizarea, pentru copii, a sărbătorilor de Crăciun și Anul Nou. Societatea româno-armeană s-a implicat și în organizarea collii Armeene de sîmbătă.

(continuare în pagina 3)

LA DOUĂ ȘAPTE ANI

de Mihai STEPAN CAZAZIAN

Șansa de a exista

Mergînd la Tîrgul de Carte *Gaudeamus*, organizat la Romexpo am avut un sentiment aparte cînd m-am apropiat de standul Editurii *Ararat*. Nu era pentru prima oară cînd această „vitrină a comunității” noastre era prezentă la o astfel de manifestare. Și totuși zîrindu-l pe colegul nostru Sarkis înconjurat de zeci de cititori, așezate pe o masă sau expuse pe rafturi m-am întrebat dacă cititorii sau simplii trecători prin fața standului acestei edituri realizează efortul pe care-l depune acest colectiv ce nu depășește cifra zece. Sînt oameni care, mai ales în acest an - în condiții pe care mi-e jenă să le descriu, datorate unei nefericite situații - au trudit pentru ca dumneavoastră cititorii și iubitorii unei culturi milenare să vă bucurați cînd luați în mînă o carte apărută la Editura *Ararat*. Poate că „bijuteriile” pe care ei le făuresc nu arată întotdeauna așa cum dorim. În fond sîntem oameni și supui greșelilor. Dar cu siguranță ceea ce ei trudesă, de la culegerea textelor la tehnoredactare, de la tipar la cartea gata de citit se constituie în tot atîtea clipe ce se adaugă existenței noastre. Ca armeni. Nu vreau să fiu patetic și poate că aceste gînduri ale mele îi vor face pe unii să zîmbească. În fond ce mare lucru? Scoateți niște cărți! Mai mult sau mai puțin reușite. Și nu sînteți nici primii nici ultimii. Așa e. Numai că pentru o comunitate ca a noastră, cartea este încă o ansă de a mai exista. Iar prezența la un tîrg, cum este *Gaudeamus*, un imens balon de oxigen. Am fost și noi acolo. Noi armenii. Iar pe o bucată de hîrtie scria simplu: *Editura Ararat*.

Pagina 3

SĂRUTUL FATAL

Pagina 5

FORUMUL DE AFACERI

Pagina 7

TÎRGUL DE CARTE „GAUDEAMUS”

Pagina 8

ARMENII ȘI VIAȚA CULTURALĂ LA BOTOȘANI

ADUNAREA NAȚIONALĂ A QUEBECULUI A RECUNOSCUT GENOCIDUL ARMEAN

Pe 19 noiembrie 2003, Adunarea Națională a Quebecului (una din provinciile Canadei) a aprobat Legea Nr. 194 care recunoaște Genocidul Armean. Proiectul de lege a fost prezentat de către Yvan Bordeleau, din partea Partidului Liberal, partidul de guvernământ al provinciei.

În expunerea de motive Bordeleau a prezentat istoria Genocidului Armenilor din Imperiul Otoman și a subliniat necesitatea adoptării acestui proiect de lege. Reprezentantii opoziției, Partidul din Quebec (naționalist) și al Acțiunii Democratice din Quebec au susținut proiectul de lege. Reprezentantul Partidului din Quebec, Daniel Turp care a susținut proiectul de lege, a vorbit în discursul său despre filmul *Ararat* și a încheiat cu cuvintele lui Charles Aznavour „Pour toi Armenie”.

În prezent, ANCC (Congresul Național al Armenilor din Canada) și întreaga comunitate armeană, depun mari eforturi pentru a determina Parlamentul Canadei să aprobe o lege similară, care să recunoască Genocidul și să împoartă armenilor.

Lanis Anton +AHAZIZIAN
Toronto

Sediul Adunării Naționale din Quebec

**Contractul de vânzare-cumpărare :
Obligațiile vânzătorului**

Încă de la început trebuie subliniat faptul că legiuitorul a stabilit în sarcina vânzătorului două obligații principale astfel; la art. 1313 C. Civil a statuat că „vânzătorul are” obligația, de „a preda lucrul și a răspunde de dănsul” în aceste condiții obligațiile vânzătorului sînt: **unu**, a preda bunul vîndut și **doi** sînt garantate pe cumpărător contra evicțiunii și contra viciilor. Aceste două obligații izvorăsc din lege, fapt pentru care nu mai este obligatoriu ca ele să fie prevăzute în însuși contractul de vânzare cumpărare (în înscrisul constatator), dar aceasta nu împiedică părțile a stabili noi obligații ce cad în sarcina acestora ori a uneia dintre ele.

Obligația de predare a lucrului, se referă la aceea că vânzătorul o dată cu încheierea contractului, ori în cazul împlinirii termenului de predare acolo unde el a fost prevăzut, va avea obligația de a pune lucrul în materialitate sa la dispoziția cumpărătorului, executarea acestei obligații poate opera fie printr-o atitudine „pasivă” din partea vânzătorului spre exemplu atunci cînd bunul vîndut se găsește deja în deținerea cumpărătorului cum este cazul în care cumpărătorul are în depozit bunul vîndut, ori prin întreprinderea unor acțiuni spre exemplu: remiterea bunului ori a cheilor în cazul unui apartament. Cheltuielile de predare în măsura în care ele vizează cîntărirea, măsurarea, numărarea sînt în sarcina vânzătorului, iar privitor la ridicarea bunului în sarcina cumpărătorului, se admite posibilitatea ca părțile să convină într-o altă formă suportarea acestor cheltuieli.

Cu privire la obligația de garanție, pe care vânzătorul o are față de cumpărător aceasta reiese cu prisosință din dispozițiile art. 1336 C. Civil care arată că „vânzătorul răspunde” de „liniștită” și „utilitate” a lucrului vîndut - din aceasta, rezultă două categorii de garanții, respective contra evicțiunii și contra viciilor. Prin evicțiune înțelegem pierderea totală sau parțială a proprietății bunului ori tulburarea exercitării acestuia drept; evicțiunea poate proveni din fapta proprie a vânzătorului ori din fapta unui terț. Tulburarea se poate materializa fie în drept - de exemplu: se invocă din partea vânzătorului un drept de abitație, ori în fapt - spre exemplu deposedarea în parte a cumpărătorului. Arătăm că în cazul în care se produce o evicțiune din partea vânzătorului, cumpărătorul se poate apăra cu succes prin ridicarea excepției de garanție izvorâtă din principiul potrivit căruia „cine garantează contra evicțiunilor nu poate învinge” în aceeași măsură subliniem că părțile nu pot prin conveniune a înlături această obligație din sarcina vânzătorului, aceasta înțind de esență contractului de vânzare cumpărare. În cazul în care evicțiunea provine din partea unui terț, vânzătorul va fi dator a apăra pe cumpărător prin introducerea ori intervenția în cauză și în caz de câștig din partea terțului va fi dator a suporta consecințele evicțiunii.

Așa cum am arătat anterior obligația de garanție a vânzătorului nu se reduce doar la asigurarea liniștii folosinței bunului ci și la utilitatea folosinței a acestuia. Astfel, vânzătorul va răspunde pentru viciile ascunse ale lucrului în măsura în care ele fac improprie folosința bunului ori dacă ele micșorează în tratat valoarea bunului încît dacă ele erau cunoscute de cumpărător, acesta nu ar fi încheiat contractul. Una dintre condițiile esențiale pentru angajarea răspunderii contra viciilor este aceea că, cumpărătorul să nu-l fi cunoscut, printr-o verificare atentă și nici să nu-i fi fost comunicat de către vânzător, apoi viciile trebuie să fi fost existente la momentul încheierii convenției de vânzare și în aceeași măsură ele trebuie să fie grave.

În cazul în care se constată că sînt întrunite condițiile pentru angajarea răspunderii vânzătorului contra viciilor ascunse, cumpărătorul are posibilitatea a solicita pe calea instanței de judecată de regulă - rezoluțiunea contractului și în caz de rea credință din partea vânzătorului, cu obligarea acestuia la plata de daune - interese, ori are posibilitatea a cere reducerea prețului în raport evident cu întinderea și gravitatea viciilor.

În cazul în care bunul a pierit din cauza acestor vicii ascunse, vânzătorul va fi obligat a plăti cumpărătorului prețul și cheltuielile vînzării, iar în situația în care acesta a fost de rea credință instanța îl poate obliga și la plata costurilor de daune-interese.

Termenul de prescripție este cel general; 3 ani mai puțin în cazul acelor vicii care nu au fost ascunse „cu viclenie” de către vânzător cînd termenul pentru introducerea acțiunii este de 6 luni.

Privitor la această ultimă obligație de garanție, arătăm că părțile prin convenția lor pot modifica această obligație în sensul fie al agravării răspunderii vânzătorului contra acestor vicii ori fie în sensul înlăturării acestei răspunderi.

Întîlnire emoționantă

O vizită în Armenia nu poate fi lipsită de plină înțelegere și reprezentanți ai armenilor originari din România.

O asemenea întîlnire a fost găzduită în plin centrul Erevanului, pe strada Abovian nr. 3, la sediul Societății Armenice pentru Relații Culturale și Cooperare cu Străinătatea. Deosebit de plăcută doamna Hasmic Poghosian, vice-președinta acestei Societăți, mai cunoscută cu inițialele AOKS, a îndeplinit oficiul de gazdă binevoitoare, dîndu-mi un exemplar din ultimul număr al serialului cultural în limba engleză <Armenian Palette>, care nu mai necesită o traducere. Este, de fapt, o revistă alcătuită din 46 pagini, bogat ilustrate, abordînd teme dintre cele mai diverse legate de Armenia.

O primă surpriză la AOKS îmi este pricinuită de cunoștința cu d-l Hovhannes Zadichian, istoric și director al Muzeului Hacıatur Abovian, autorul unui roman despre viața lui Ioan Vodă cel Viteaz. D-nia sa îmi spune că a mai vorbit despre romanul său, aflat în fază de manuscris, unor reprezentanți ai Uniunii Armenilor din România, dar nu a primit nici un răspuns. Îmi permit să-și sfîtuiesc cu tipărirea în limba armeană la o editură din Armenia, după care, ulterior, să ofere acest roman editurii <Ararat> din București, spre o posibilă traducere în limba română.

A urmat întîlnirea propriu-zisă cu distinși conștienți, originari din România. Le ofer câteva din aparițiile ultimilor ani de la editura <Ararat>, le dau vești despre comunitatea noastră. La rîndul meu mă interesez de fiecare dintre domniile lor. În ciuda apartenenței la vîrstă a treia, sînt oameni încă activi.

D-l prof. Hacob T. Arakelian, de la Universitatea de Stat de Medicină <M. Heraști> din Erevan, îmi oferă cu căldură cuvinte de prețuire volumul <Latinitas Pharmaceutica> (Limba latină și terminologia farmaceutică), pe care-l semnează cu Vardghes Balabadian, o apariție din 2003, ce prezintă un manual pentru studenții facultăților de farmacie. Acest lucrare este alcătuită pe baza a două lucrări anterioare (1973) ale prof. Arakelian, ea constituind

acum o primă pentru studiul deplin al terminologiei farmaceutice din Armenia. D-l Arakelian îmi arată, de asemenea, nr. 6-7/2003 al publicației <Apaga Bji> (Viitorul medic), organ al Universității de Stat de Medicină <M. Heraști>, în care se amintește, între altele, că președintele României i-a decernat Ordinul Național <Serviciul Credincios> cu gradul de Ofițer.

La această întîlnire, mi s-a rezervat surpriza de a-l cunoaște pe regizorul Hracia Aghuchian care montează <O scrisoare pierdută> de I. L. Caragiale la Teatrul <H. Paronian>. Într-unul din numerele viitoare voi publica un interviu cu d-nia sa. Oricum, foarte spiritual, d-l prof. Arakelian a găsit că, vorbind în limbajul fotbalistic, scorul

publica alăturat. Totodată, d-nia sa îmi manifestă interesul pentru a traduce în limba armeană <Lucașul> lui Eminescu, după ce inițial au existat traduceri realizate de H. Dj. Siruni și Gurghen Borian. Îmi promit trimiterea unor versiuni în diferite alte limbi, apărute în 1984 în volumul publicat de către editura <Cartea Românească> din București.

D-l Sarghis Jamcocian care colaborează ocazional, ca traducător, cu Ambasada României din Erevan, îmi cere dicționarul <Figuri de armeni din România> de Bogdan Căuș, precum și volumul meu <Cu și despre armeni>. Îl-am trimis și sper că le-a primit.

Regret că la această întîlnire a noastră nu a putut participa și

Patrie Natală

Patrie natală,
Mîndră Românie,
Zestrea Maicii Domnului,
Cu Harul Domnului sfințit.

+i-apoi, din nou o zi cu Soare,
Colinde, Steaua, Plugu-orul,
Sfințit-au Munca,
+i a rodit Ogorul.

Cu Furtivitate, cu zîne,
Cu doine descîntate,
Cu hore înflorite,
Grîdina minunată.

Așa cum toate gîntele din lume,
Prin muncă a trîi doresc,
Furtiv de jafuri și prapăd,
În Legea Domnului ai vrut,
Să chibzuie-ți al tău avut.

Un câmin cald și primitor,
Pentru pribegi și asupriți
+i un mormînt mai mult ca sigur,
Pentru du-manii nepoștii.

Patrie natală,
Mîndră Românie,
Ocrotirea Domnului
De-a pururea să-ți fie.

**Profesor, Manuk MANUKIAN
Cetățean armean
originar din România**

Venit-au barbarii nomazi,
În valuri de nescris,
Au jefuit, au pusit,
Dar n-au învins.

este 1-0 pentru Armenia în materie de teatru.

Ar-avîr Toramanian (nepot de frate al celebrului arh. Toramanian) a publicat și domnia sa anul acesta volumul în limba rusă <Arhitectura medievală din Armenia și din Țările balcanice>, lucrare apărută la editura <Amrots Group> din Erevan. D-l Toramanian se ocupă de influențele arhitecturii medievale armenice asupra arhitecturii religioase din Grecia, Bulgaria, Iugoslavia și România, lucrarea fiind bogat ilustrată cu fotografii și schițe. Ea urmează să apară la Los Angeles în limba engleză.

Prof. Manuk Manukian trimite pentru <Ararat> câteva versuri inspirate (<Patrie natală>) ce se vor

**ARARAT Bilunar al
Uniunii Armenilor din România**
www.araratonline.com

Redactor șef: **Mihai STEPAN-CAZAZIAN**
Redactori: **Eduard ANTONIAN, Vartan MARTAIAN**
Fotoreporter: **Mihai GHEORGHIU**
Colaboratori: **Arachel MUSAIAN (Constanța)**
Correspondenți din străinătate: **Edvard JEAMGOCIAN (New York), Anton Lanis AHAZIZIAN (Toronto), Giuseppe MUNARINI (Padova)**

Difuzare: **Drtad BARTUMIAN**
Tehnoredactare: **Mihai HănușULESCU**
Pagini web: **Constantin DEOCLEFIAN (Keean Media srl)**
e-mail: **redactia@araratonline.com ; iar_ararat@yahoo.com**

ADRESA REDACȚIEI: Str. Armenească, 13, București nr. 2
Tel. / Fax: 314.67.83

Tiparul executat la **ARARAT s.r.l.**
I.S.S.N. 1220-9678

Potrivit art. 206 Cod penal, responsabilitatea juridică, pentru conținutul articolului aparține autorului. Cînd cazul unor agenți de presă, și personalitate, citate, responsabilitatea juridică, le revine acestora.
Redacția nu răspunde în mod obligatoriu punctele de vedere exprimate în articolele semnate de colaboratori.

Cu Moldova în direct

dova, realitatea actuală m-a bulversat. Minoritățile din Moldova nu primesc nici un ban din partea statului moldovean. Aproape că nu există publicații în limbile minorităților naționale în afară de zărele în <ruski iazk>. Să luăm spre exemplu cazul nostru, al armenilor. Există la Chișinău un ziar armenesc numit <Noev Kovcek> - <Arca lui Noe> dar care apare în limba rusă, sponsorizat de o familie de oameni de afaceri armeni. Bisericile, moscheile și sinagogile minorităților din Moldova, majoritatea sînt în paragină. Le-am explicat omologilor mei moldo-

veni că noi avem inclusiv o editură. Am citit pe fața lor nu atît jenă, ci mîhnire. Mulțumim d-le Voronin! Atît au putut să spun.

Este totuși pe cît înțeleg pe perioada în care Europa se reîntregește, frații noștri, ai lor, trîiesc încă parcă în România anilor '50. Cu toate acestea videoconferința, a fost deosebit de fructuoasă. Colegii moldoveni au promis să ne urmeze modelul din România. Să sperăm că vor reuși și promitem că îi vom ajuta atît cît depinde de noi. Aviz și Direcției Relații Interetnice!

Eduard ANTONIAN

Vineri, 14 noiembrie la inițiativa Asociației Pro Democrația a avut loc o videoconferință avînd ca temă <Prezentarea situației tinerilor din Moldova și România. Cadrul legal care reglementează relația minoritate-majoritate din ambele state>. O altă temă importantă de discuție a fost despre <Practici și experiențe de succes în promovarea relațiilor interetnice - Evaluarea situației din Republica Moldova și România, adoptarea de atitudini>.

Au participat ONG-uri din România și Moldova și liderii de tineret aparținînd minorităților naționale: greci, ruși-lipoveni, armeni, ucrainieni, romi și maghiari. Personal, de-a cunoașteam situația minorităților din Republica Mol-

Bedros Givelekian o via]q \n serviciul

Arhiepiscopul Choloyan citind „Kontagul” din partea Catolicosului Aram I al Ciliciei. În foto: Bedros și Sonia Givelekian, Vartabet Anu-avan Tanielian și maestrul de ceremonii Eduard Barsamian (din România)

(continuare din pagina 1)

În 1977 Bedros Givelekian a devenit membru al Centrului Armean din Woodside, și după ce preia funcția de președinte, împreună cu comitetul s-a preocupat de strângerea de fonduri pentru a achita ipoteca aflată pe clădirea centrului. De asemenea Bedros a avut un rol important la crearea +coala de zi Sfântul Grigore Luminătorul. și în prezent el se ocupă de partea contabilă a acestei instituții.

În 1998 și din nou în 2001, domnul Givelekian a organizat a doua și a cincea aniversare a postului TV armean Ardzagang (Ecoul Armenian TV). Ambele evenimente au contribuit la strângerea de fonduri pentru continuarea transmisiei postului armean.

Comemorările Genocidului

Începând din 2001, domnul Givelekian a coordonat acțiunile de comemorare a Genocidului organizate de Comitetul Național Armean și de Prietenii CNA. Aceste comemorări au fost organizate la Cooper Union în 2001, cu participarea cunoscutului dr. Vahakn Dadian, la Hotelul Helmsley în 2002, unde a avut loc și un Forum cu participarea unor lideri politici americani și la Centrul City Hall în 2003, la care a participat profesorul Israel Charny de la Institutul Holocaustului din Israel.

În anul 2000 Bedros Givelekian a fost președinte al Comitetului de organizare a Zilei Culturii Armeene în Queens în cadrul la Flushing Meadow Park.

Activitatea religioasă

În ultimii 15 ani, Bedros a fost președinte al Comitetului Eparhial al Bisericii Apostolice Armeene din Estul Statelor Unite și Canada. În 1995, domnul Givelekian

a fost delegat pentru alegerea Patriarhului Catolicos al Ciliciei, Aram I. În 1997, a fost președinte al Comitetului din New-York ce s-a ocupa de vizita Patriarhului Catolicos al Ciliciei, Aram I iar în 1999 a condus Comitetul de organizare a banchetului ce a avut loc cu ocazia numirii IPSS Arhiepiscop Oagan Choloyan în fruntea

Senatorul Frank Padovan prezentând Declarația pentru Bedros Givelekian

Bisericii Apostolice Armeene din Estul Statelor Unite și din Canada. În 2003, domnul Givelekian a fost ales în Comitetul Executiv al Eparhiei Bisericii Armeene.

Biserica Armeană Supr Sarkis

Cea mai mare responsabilitate pe care a avut-o și o are Bedros Givelekian o reprezintă biserica Supr Sarkis din New York pe care a servit-o timp de 30 de ani, dintre care 23 ani în consiliul administrativ și 20 de ani ca președinte al consiliului. Timp de 15 ani a fost o muncă imensă pentru reconstrucția bisericii. Pentru activitatea deșă în slujba bisericii Supr Sarkis, Bedros a fost numit Personalitatea Anului în 1983 și 1987. În 1990 i-a fost conferit medalia Vulturul Ciliciei de către Patriarhul Catolicos Karekin II al Ciliciei. În 1993, Biserica Supr

Sarkis a organizat un banchet în onoarea lui Bedros Givelekian, cu ocazia aniversării a 60 de ani de viață, fiind numit Cavaler al Ciliciei de către Patriarhul Catolicos Karekin II al Ciliciei. În 2000 Bedros a fost președinte al aniversării de 10 ani a noii biserici Supr Sarkis iar în 2002 a fost președinte al Consiliului pentru organizarea celei de-a 40-a aniversări de la ctitorirea bisericii Supr Sarkis. Ambele evenimente au avut loc sub patronajul IPSS Arhiepiscop Oagan Choloyan.

Cavalerii lui Vartan

Serviciul lui Bedros Givelekian în cadrul Frății Cavalerilor lui Vartan a început în 1980, când Kegham Tcholakian a susținut participarea sa ca membru al organizației. După un timp el a devenit Sparabed al Lojii Ecimiazdin în 1986 și 1987.

Din 1991 până în 1993, el a fost membru al Marelui Consiliu Na-

țional condus de Kegham Tcholakian fiind numit Mare Trezorier Național. În 2001, a fost ales Președinte al Marii Adunări, găzduit de sediul de la Etchimiadzin al Lojii. El a fost de asemenea membru activ al Consiliului pentru Comemorarea Genocidului Armean ce a avut loc în Times Square, sponsorizat de Cavalerii lui Vartan începând din 1984. În 2000, frăția l-a declarat pe Bedros Givelekian ca <Omul Anului>.

Un bun președinte are viziunea, speranța și dorința de sacrificiu. +ție valoarea muncii în echipă, a motivației, responsabilității ce-i revin în funcție de talentul individual și aptitudinile fiecăruia, învâșând din fiecare situație la care este supus.

Bedros Givelekian face parte din această categorie.

După The Armenian Reporter (New York)

S | RUTUL FATAL

Când am scris, în aceste pagini, despre celebra frază rostită de Hitler la Obersalzberg, în 1939, am rămas dator cititorului cu unele precizări pe care le aducem acum. Mai ales că partea turcă nu încetează să nege cu vehemență tocmai această frază. Oare de ce?... În ajutor ne vine documentata lucrare de specialitate juridică publicată recent (Ed. Sec XXI-Armonia, 2000) cu titlul *The Genocide of the Armenians a Crime under International Law* având ca autor pe juristul Y.G. Barsagov. Vom recenza această lucrare la timpul potrivit. Aici ne vom limita la subiectul propus.

Mai întâi naziștii aveau informații directe asupra Genocidului comis de turci sau doar auziseră de el? Reiese că aveau depline posibilități să o facă urmărind activitățile aliatului și partenerului său mai mic din Primul Război Mondial. Iată o listă a naziștilor care au urmat =coala democidului chiar în Turcia pe toată durata sa: <Protectorul> Moravie și Boemiei, von Neurath, Obergruppenfuhrer și Guvernator Militar al Budapestei, Wildenbruk, Comandantul lagărului de la Auschwitz și locuitorul inspectorului lagărelor de concentrare S.S., Rudolf Hess, Generalul Sekt, Generalul Lossow, Generalul Kressenstein, Amiralul Dönitz, diplomații naziști Schullenburg și von Pappen. Toți aceștia se găseau în Turcia în timpul Primului Război Mondial cu diferite misiuni.

Venind la putere, naziștii au făcut servicii prietenești turcilor. Astfel naziștii au sustras o bună parte din cele peste 2000 de fotografii executate între anii 1915 și 1916 în Turcia de ofițerul german din cadrul serviciilor sanitare, Armin T. Wegner, fotografii care demascau ferocitatea cu care erau ucise bătăliile femeii și copiii.

Dar genocidul antiarmean nu a fost invocată prima dată abia în 1939, la Obersalzberg de Hitler. Cu mult timp înainte, încă în luna mai și apoi în iunie 1931, când încă nu venise la putere, atunci când punea la cale programul său de creare a <spațiului vital> (Lebensraum), el face referiri la experiența reușită a turcilor. În interviul cu ziaristul Richard Braiting, el se referea deschis la eliminarea grecilor și armenilor din Asia Mică și la măsurile antiarmene. Stenogramele acestui interviu sunt prezentate în volumul lui Mario Podlowinsky, <W kregu Hitlera> (Ed. Książka i Wiedza, Warszawa, 1978).

În 22 august 1939, cu o săptămână înainte de invazia din Polonia, Hitler și-a expus doctrina sa asupra <spațiului vital> în fața comandantilor superiori militari, la Obersalzberg. Această doctrină urmărea exterminarea populațiilor din teritoriile cucerite. +i din nou Hitler a făcut referiri la experiența reușită a turcilor: <Forța noastră constă în rapiditate și cruzime. Gengiz-Han în mod conștient și cu nepăsare condamnă la moarte mii de femei și copii. Istoria însă vede în el numai pe marele fondator de imperiu.

Mie nu-mi pasă ce spune despre mine civilizația europeană. Eu am ordonat și ordon să fie împușcați oricine va pronunța fie și un singur cuvânt de critică iar scopul războiului constă în aceea de a atinge obiectivele stabilite, ci în aceea de a extermina fizic pe inamic. Eu în de asemenea pregătesc în Est, subunitățile mele Totenkopf (Cap de Mort), cu ordinul de a ucide, fără nici un fel de milă, bărbații, femeile și copiii de origine poloneză sau care vorbesc poloneza. Numai pe această cale vom putea obține spațiul vital de care avem nevoie. Cine mai vorbește astăzi despre exterminarea armenilor?>

Atunci când o referire la acest discurs a apărut într-un ziar, ambasadorul turc din Federația Rusă a replicat (mai 2000) cum că la procesul din Nürnberg s-a dovedit că un asemenea discurs nici nu a existat.

Oricine este înșelător în procesul din Nürnberg nimeni nu s-a ocupat de existența sau non-existența acestei fraze. Acolo au fost expuse împrejurările ce explicau cum au ajuns în dosarul Tribunalului de la Nürnberg două documente din arhiva OKW de la Flensburg, ce se refereau la adunarea de la Obersalzberg, și în ele această frază a lui Hitler nu figurează. Mai există însă un document, și care a fost publicat în <New York Times> la 24 nov 1945, de corespondentul ziarului acreditat la Nürnberg. Autenticitatea lui este atestată de cele două documente care au ajuns în dosarul judecărilor criminalilor naziști. Mai mult decât atât, datorită existenței documentului care conține fraza lui Hitler au fost descoperite celelalte două documente ce nu conțin fraza.

Documentul unde se află întreaga expunere a lui Hitler de la Obersalzberg a fost transmis la Londra și în SUA, nu după război, ci înainte ca el să fi început, pe căile serviciilor de informații și a fost primit de =eful biroului Associated Press din Berlin, laureatul premiului Pulitzer din anul 1939, Louis Lochner, (care era în bune relații cu atașatul de presă a lui Hitler, Otto Ditterich) din partea unui ofițer al Statului Major german (persoana de încredere a generalului von Beck.) Documentul provenea de la general, care asistase la adunare și era îngrozit de cele auzite. Textul obținut Lochner l-a trimis colaboratorului Ambasadei Britanice din Berlin, O.Forbes, care la retrimis la Foreign Office. Pentru orice eventualitate, Lochner a retransmis această informație senzațională și în SUA. (L.Lochner, *Always the Unexpected*, New York, McMillan, 1956, pp287-288)

În anul 1942, textul cu pricina a fost publicat în cartea lui Lochner (Louis Lochner. *What about Germany?*, New York, Dodd Mead, 1942). Acest text este de asemenea publicat în următoarele ediții: *British Documents*, vol. VII, pp.257-260. Într-o altă traducere în limba engleză documentul este publicat în *Nazi Conspiracy and Agression*, US Government Printing Office, 1946, vol VII, p.753,L, 3 (L semnifică faptul că este înregistrat la Londra). Originalul german se găsește în: *Akten zur Deutschen Politik, auswertigen Politik, 1919-1945, series D*, vol. VII, no.193,p.171.

Ce rezultat de aici? Să citim mai bine cuvintele lui Barsagov: <Oricâte eforturi ar face propaganda turcească, binemeritul său și lui Hitler va rămâne pentru totdeauna pe obrazul Turciei>.

Comentariile sunt de prisos.

NOR BERD

De la stânga la dreapta: preotul Musegh Derkalustian, vartabet Anu-avan Tanielian, senatorul Frank Padovan, Arhiepiscopul Ashjian (din Armenia), Bedros Givelekian, Sonia Givelekian (soția), Vartabet Aznikian, Richard Saragian (președintele Comitetului Executiv al Bisericii Armeene), Anthony Vartanian (președintele Comitetului Național Armean)

Vizita Președintelui Robert Kočearian în România

Photolure

(continuare din pagina 1)

președintele care după conferința de presă a stat de vorbă cu soldatul. +i o concluzie. Din punct de vedere al acestui incident nefericit nu ar fi avut loc unele televiziuni nici n-ar fi relatat despre vizita președintelui armean în România!

În cadrul conferinței de presă președintele celor două țări au subliniat că prin contact direct între oamenii de afaceri din România și Armenia se pot dezvolta relațiile economice. Dar, a menționat președintele Iliescu, pentru dezvoltarea acestora celor două țări le lipsește un vector principal, respec-

tiv că de comunicații și transport.

Tot în prima zi a vizitei sale în România președintele Robert Kočearian s-a întâlnit cu premierul Adrian Năstase și cu președintele celor două Camere ale Parlamentului, senatorul Nicolae Vălcoviu și deputatul Valer Dorneanu. Dar momentul cel mai important al zilei a fost deschiderea, în prezența celor doi efecți de stat a Forumului economic româno-armean ce s-a desfășurat la Camera de Comerț și Industrie a României și Municipiului București.

Seara la Palatul Cotroceni președintele României a oferit un di-

neu în onoarea oaspeților armeni la care au participat membri ai Guvernului român, reprezentanți ai Bisericii Armele în frunte cu IPSS Arhiepiscopul Dirayr Mardichian și ai Uniunii Armenilor din România condus de Varujan Vosganian și deputatul Varujan Pamuccian precum și personalități din comunitatea armeană.

A doua zi președintele Robert Kočearian a fost oaspete al comunității armenice. Deși centrul armean din București se află într-un proces de refacere, totuși în Sala Bibliotecii Dudian a avut loc o întâlnire de o oră între președintele armean și comunitate. Tot în această zi Președintele Patriarh Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române l-a primit, la Palatul Patriarhal pe președintele Kočearian.

În după-amiaza zilei de 18 noiembrie președintele Kočearian împreună cu delegația ce l-a însoțit a părăsit România fiind condus la aeroport de președintele Ion Iliescu și reprezentanți ai Bisericii și Uniunii Armenilor din România.

M.S.

Prea Fericitul Patriarh Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române l-a primit marți, 18 noiembrie a.c., la Reședința Patriarhală, pe Excelența Sa Robert Kočearian, Președintele Republicii Armenia

În cadrul întâlnirii, Prea Fericitul Patriarh Teoctist a amintit de vizita pe care a efectuat-o în Armenia în anul 2001, cu prilejul aniversării a 1700 de ani de la încreștinarea acestui stat și a reliefat relațiile foarte bune care există între România și Armenia. Între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Armeană. Patriarhul Justinian și Catolicosul suprem al Bisericii Armeniei, Vasken I, născut în România și care, în calitatea de Patriarh al Bisericii Armeniei, a folosit în activitatea sa pastorală experiența Bisericii Ortodoxe Române din perioada comunistă.

La rândul său, Excelența Sa Robert Kočearian a amintit rolul deosebit de important pe care Biserica Armeană, ca Biserică națională, îl are în viața poporului armean în condițiile actuale de tranziție prin care trece Armenia.

La rugămintea președintelui Armeniei, Prea Fericirea Sa a împărtășit distincțiilor oaspete aspecte legate de experiența actuală a Bisericii Ortodoxe Române în domeniile pastoral-misionar și social-caritativ prin care Biserica sprijină eforturile României în vederea integrării în structurile europene.

Fotografie preluată de pe www.patriarhia.ro

ÎNTĂLNIRE LA COMUNITATEA ARMEANĂ

După cum a devenit deja tradiție, în ultima zi a vizitei sale în România președintele Armeniei s-a întâlnit și cu reprezentanții comunității armenice. Întâlnirea, care a avut loc la centrul armeanesc din București, s-a desfășurat într-o atmosferă destinsă, președintele fiind primit cu multă simpatie de cei prezenți. Împințat cu pline și sare de trei fete în costum popular armeanesc, președintele Kočearian a fost condus în catedrala Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, însoțit de IPSS Arhiepiscopul Dirayr Mardichian și de președintele UAR, Varujan Vosganian, alături de ceilalți reprezentanți religioși și laici ai comunității. După discursul rostit de Arhiepiscopul Dirayr Mardichian în incinta catedralei – în care, printre altele, acesta a prezentat biserica armeană din București și a vorbit despre faptul că poporul armean, înregistrând mai multe înfrângeri decât victorii, în cele mai grele momente ale istoriei sale a dat lumii o lecție, aceea

de a rezista –, întâlnirea a continuat în sala Bibliotecii Dudian. În cuvântul său adresat comunității, Robert Kočearian a impresionat în mod plăcut spunând că, decât să vină un discurs lung în fața celor prezenți, preferă să ducă un dialog interactiv pe marginea subiectelor care preocupă comunitatea noastră. La început însă, președintele Armeniei a înțeles că fac o

epocă a istoriei sale și poate prin muncă sa creatoare să creeze un stat puternic și stabil, a spus Robert Kočearian. <Astăzi acesta este scopul nostru în Armenia și în cercim ca, pe calea reformelor și a unei politici interne și externe corecte, să clădim o țară cu care fiecare armean să se poată mândri, a declarat președintele Armeniei. O cotitură firească de discurs, dacă vinem cont de faptul că – spre deosebire de noi, cei din Diaspora, care știm erămăni care au suferit o teribilă înfrângere și au trăit un puternic

mai) de la Erevan și Stepanakert este dominat de încrederea în de viitor, și nu de sentimentul neputinței trite de armenii dezrăcinați din Diaspora.

În discuțiile ce au urmat, președintele Kočearian a vorbit, printre altele, despre succesele economiei armenice, despre preocuparea Armeniei de a ajuta Diaspora în efortul de a-și conserva identitatea armeană și despre perspectivele negocierilor privind conflictul din Karabagh. În fața preocupării armenilor din România privind dificultatea de a ajunge în Armenia din cauza inexistenței unei legături aeriene directe între București și Erevan, Robert Kočearian a răspuns în mod pertinent, atrăgând atenția că el nu poate interveni pe lângă companiile aeriene pentru înființarea unor linii aviatice <de binefacere>, iar atunci când legăturile aeriene devin rentabile, ele apar de la sine. Este evident că președintele Armeniei nu poate rezolva problemele comunității noastre, care în exclusiv de noi, de capacitatea noastră umană și materială. Să sperăm că, la următoarea vizită a unui președinte armean în România, să ne putem mândri cu realizările comunității noastre, și nu să ne vîntăm de neajunsurile care, până la urmă, sînt ale noastre.

Vartan MARTAIAN

Fotografiile din paginile 4-5 au fost realizate de Mihai Gheorghiu

IPSS Arhiepiscopul Dirayr Mardichian a oferit Președintelui Armeniei un tablou reprezentând Catedrala armeană din București

mențione la ideea Arhiepiscopului Dirayr Mardichian – în care acesta vorbea despre lecția dată lumii de armeni, aceea de a rezista –, spunând că nu vrea ca armenii să mai înregistreze pierderi și să-și mai dea lumii asemenea lecții. <Și dacă altfel de lecții, despre cum se poate construi, despre cum pot fi obținute succese, și sînt convinși că astăzi Armenia se află în această

sentiment defetist ce se pare că nu s-a =ters nici până astăzi – Robert Kočearian vine din Karabagh unde s-a aflat în fruntea mișcării de eliberare, că-tigînd un război inegal și aducîndu-le armenilor o victorie al cărei eroism și a cărei însemnătate nu sînt cu nimic mai prejos decât eroismul și însemnătatea bătăliei de la Sartarapat. Iată de ce mentalitatea liderilor (și nu nu-

FORUMUL DE AFACERI ROM~NO-ARMEAN

Pre-edinii celor doi \ri taie panglica de inaugurare a expoziției cu produse din Armenia

Forumul de Afaceri Rom~no-Armean prilejuit de cea de-a doua vizită în România a președintelui armean, Robert Kočarian, constituie o premieră în relațiile economice bilaterale. Desfășurat în clădirea Camerei de Comerț și Industrie a României și a Municipiului București (CCIRB), Forumul a fost precedat de deschiderea unei sumare expoziții de produse armenești de bunuri de larg consum, onoarea tăierii panglicii expoziției revenindu-le președinților celor doi \ri.

După inaugurarea expoziției, președinții Ion Iliescu și Robert Kočarian au participat la deschiderea Forumului de afaceri. În prezența oamenilor de afaceri români și armeni, cei doi președinți și-au expus viziunea proprie asupra perspectivelor de dezvoltare a relațiilor economice bilaterale. Președintele Ion Iliescu și-a exprimat preocuparea față de volumul schimburilor comerciale dintre România și Armenia, care a scăzut de la 4 milioane de dolari (în anul 2001) la 400 de mii de dolari (în 2002), atingând un nivel <ngrijorător de mic>. și aceasta în ciuda faptului că <s-a creat baza juridică legislativă necesară>. <Aici nu atîng organele guvernamentale sînt chemate să acționeze>, spunea președintele român, care considera că <rolul principal revine actorilor economici, agenților economici, care trebuie să intre în contact nemijlocit și să găsească împreună căile de a depăși blocajele existente>. Ion Iliescu a amintit și insuficiența căilor de transport terestre, maritime și aeriene între România și Armenia și a vorbit de cazul concret al liniei de feribot Constanța-Batumi-Poti. Aceasta a funcționat un timp la jumătate din capacitatea sa de încărcare, iar în prezent se află pe punctul de a fi suspendată din cauza nerentabilității determinate în parte și de instabilitatea politică din Gruzia.

La rîndul său, președintele Robert Kočarian și-a început discursul prin exprimarea dorinței ca bunele relații dintre România și Armenia să nu se limiteze doar la dialogul politic, și să se extindă în sfera economică. Potrivit președintelui armean, cel mai serios impediment în relațiile economice bilaterale îl constituie lipsa de informare, drept pentru care Robert Kočarian le-a schițat celor prezenți situația economică a Armeniei: relații economice foarte liberale, neimplicarea statului în mediile de afaceri și stabilitatea macroeconomică – cu o creștere reală de peste 10% și o inflație în scădere accentuată –, toate acestea pe fondul stabilității politice ce se va menține și în următorii cinci ani, pînă la viitoarele alegeri.

După ceremonia de deschidere în prezența președinților celor doi \ri, lucrările propriu-zise ale forumului de afaceri au început cu o prezentare succintă a economiilor României și Armeniei, tabloul economic românesc fiind prezentat de președintele CCIRB, George Cojocaru, iar cel armeanesc de directorul executiv al Agenției de Dezvoltare a Armeniei (ADA), Vahagn Movsisian. Cititorilor noștri (oricum familiarizați îndeaproape cu situația economică a României) le vom prezenta informarea făcută asupra economiei armenești.

Astfel, invitându-i pe oamenii de afaceri români să investească în economia Armeniei, directorul executiv al ADA a prezentat tendințele din ultimii ani: rata ascendentă a creșterii economice, rata descendentă a inflației și tendința ascendentă a exporturilor. Vahagn Movsisian le-a prezentat potențialul investitorilor români principalele motive pentru care ar putea să trimită capitalurile în Armenia: liberalismul pieței, gradul ridicat de calificare a forței de muncă și costul scăzut al muncii. În expunerea sa, directorul ADA a enumerat sectoarele de frunte ale economiei armenești, care sînt principalele ținte ale investițiilor străine:

- a) sectorul informațional; cu cei 6.000 de specialiști ai săi, Armenia este unicul exportator de produse informatică din Caucaz;
- b) sectorul chimic și farmaceutic; peste 15% din producție se exportă, cu o tendință

Moment din timpul lucrărilor Forumului

de creștere, principalele piețe externe fiind Gruzia, Rusia și Ucraina;

c) industria textilă și vestimentară; volumul exportului în domeniu atinge 30 de milioane de dolari anual, principalele destinații fiind \rile CSI, Uniunea Europeană, SUA;

d) sectorul agricol; asigurat 14% din exporturile armenești, piețele externe principale fiind \rile CSI (84%), Uniunea Europeană (6,5%) și SUA;

e) turismul; deși ultimul din această enumerare, reprezintă domeniul prioritar pentru investiții, Armenia fiind un adevărat muzeu în aer liber cu peste 5.000 de monumente istorice.

După încheierea expunerilor generale, între CCIRB și Uniunea Industriașilor și Patronilor din Armenia (UIPA) a fost încheiat un acord privind înființarea Consiliului de Afaceri Rom~no-Armean (CARA), de partea română semnând președintele CCIRB, George Cojocaru, iar de partea armeană președintele UIPA, Arsen Ghazarian. Firmele participante la forum au devenit membri fondatori ai CARA.

Potrivit președintelui CCIRB, Forumul de afaceri rom~no-armean s-a vrut <un început de drum>, iar <documentele semnate nu pot și nu vor avea nici o valoare dacă oamenii de afaceri nu se vor implica la modul cel mai concret>. George Cojocaru a avertizat că nu trebuie să se aștepte <minuni peste noapte>, dar important este să aibă loc un început. Președintele CCIRB a subliniat necesitatea unei campanii de informare reciprocă, dusă inclusiv prin organizarea, pe bază de reciprocitate, a unor ex-

teres real pentru stabilirea de relații comerciale sau economice nu este nevoie de vizite de stat la nivel înalt. Astăzi, cînd informația circule atât de ușor, cînd atât CCIRB, cât și ADA au site-uri amănunțite pe Internet, contactele comerciale și economice (bilaterale) pot fi stabilite oricînd există o justificare reală de natură economică, fără să mai fie necesar ca pretext o vizită prezidențială.

Standul cunoscutei fabrici de coniac armenesc „Ararat”

poziții anuale de produse armenești la București și de produse românești la Erevan.

Lucrările forumului au continuat cu discuții bilaterale între reprezentanții companiilor românești și armenești. Acestea s-au concretizat într-un acord de colaborare între Uniunea Generală a Industriașilor din România și UIPA, semnat de președinții celor două organizații, George Constantin Păunescu și Aram Ghazarian. Potrivit cerurilor de afaceri, partea armeană este interesată de importul de combustibili, lubrifianți și mobilă românească, și caută posibilități de a exporta în România materiale

Pentru înlăturarea acestei idei, și anume că graficul relațiilor economice nu depinde de cel al vizitelor la nivel înalt, putem aduce exemplul schimburilor comerciale rom~no-thailandeze, în antiteză cu cele rom~no-armene. Deși regele thailandez încă nu a pus piciorul la București, galantarele din magazinele românești sînt pline de conserve de pește și compoturi de ananas thailandeze cu etichete în limba română, în timp ce relațiile comerciale rom~no-armene, în ciuda celor trei vizite prezidențiale duble (sau reciproce) petrecute în decursul ultimilor ani, încă nu au depășit etapa declarațiilor de intenție.

Dincolo de acestea, realitatea este că atât România, cât și Armenia fac parte din zone economice care nu prea se întrepîtrund, zone determinate de poziția lor geografică, iar interesul comercial reciproc nu este prea mare. Interesul real al celor două părți este cel de transport, România vizînd să devină o țară de tranzit pentru o parte din petrolul caspic (azer), fapt pentru care este interesat de stabilitatea Caucazului și, din această perspectivă, de stabilirea celor mai bune relații cu toți actorii care ar putea influența acest proiect, a-adar nu numai cu Azerbaidjanul și Gruzia (ca producător și prim țară de tranzit a petrolului), dar și cu Armenia (ca țară ce, în cazul re izbucnirii războiului din Karabagh, poate sabota exportul petrolului azer). Pe de altă parte, atîta timp cît granița armeanoturcică rămîne închisă, România poate deveni țară de tranzit pentru unele exporturi armenești către Europa. Dar și acest lucru depinde nu atît de bunăvoința reciprocă, ci de situația politică regională, de securitatea căilor de transport din Gruzia și, nu în ultimul rînd, de rentabilitate. La urma urmei, nu bunăvoința prezidențială exprimată prin declarații de simpatie fîcute în timpul toasturilor de la dineurile oficiale este cea care guvernează evoluția relațiilor economice internaționale, ci interesul economic și profitul ce rezultă dintr-un simplu calcul contabil.

A-adar, să ne bucurăm de declarațiile binevoitoare de intenție, dar nici să nu ne mirăm cînd realitatea nu se ridică la nivelul sperat.

VARTAN MARTAIAN

Am primit de curînd din Armenia, prin amabilitatea d-nei Madeleine Karaca-ian, anele din 2001 și 2002 editate de către Muzeul-Institut al Genocidului Armean din Erevan, care tratează, așa cum era și firesc, dramatica tragedie a poporului nostru. Cele două cărți sînt de fapt <Studii de istorie și istoriografie asupra genocidului Armean>. Sub semnătura unor prestigioși istorici din Armenia și din Diaspora, studiile relev celor interesați de acele vremuri de restrițe, într-un mod înțelegător, adevărat, așa cum a fost.

Primul volum debutează cu un articol scris de Așot Melkonian intitulat <Masacrele armenilor din districtul Akhalkalak din 1918 până în 1920>, în care este explicat situația Armeniei Occidentale, în special a regiunii Kars, după ce în 1918 trupele turcești au invadat această regiune. În mod realist aflăm că armata georgiană a părăsit zona fără rezistență. Populația civilă a încercat să se opună, dar a fost forțată să părăsească locurile natale. În consecință, în urma raidurilor turcești repetate, a foamei și a masacrelor sistematice, peste 35.000 de armeni originari din Akhalkalak au murit. În 1921, armenii akhalkalakieni au trăit alte masacre, <cadou> din partea strategiei guvernului turc. Problema este

Studii despre genocid Noi m[rturii] despre 1915

extinsă în urma articolului semnat de către Karen Khaciatrian, sub titlul <Politica kemalistă a exterminării armenilor între 1920-1923> și din care aflăm că mișcarea naționalistă turcă a crescut în intensitate sub Mustafa Kemal Atatürk. Politica de bază a kemaliștilor a fost asimilarea cu forță a minorităților din Turcia. Asemeni grecilor, armenii au murit în număr de peste jumătate de milion, uciși, victime ale foamei și ale bolilor. Aceste acte au fost fundamentale în continuarea a genocidului condus de Junii Turci.

Urmașul articolului se referă la o perioadă foarte scurtă, cunoscută doar de istoricii <într-adevăr interesați de Genocidul Armean>. Este vorba despre studiul semnat de Vahan Melikian intitulat <Guvernul armean de la Mocks - 15 mai-15 iulie 1915>. După rezistența eroică de la Van (devenită deja legendă), Aram Naukian și Armenak Yekarian au organizat un mini-guvern sub tutelă militară rusească. Din nefericire, situația s-a complicat, iar armenii din Van au fost înfrinși, deportați și uciși de către turci.

Arsen Avakian își aduce și el contribuția prin articolul intitulat <Implicarea trupelor cercheze în Genocidul Armean din 1915>. Regimentele cercheze au fost piatra de temelie a trupelor speciale ce au activat în vilayetele din Estul Imperiului Otoman, deportându-i pe armenii din Artvin, din Van, din Erzurum și Trabzon. Se pare că, după prereserarea istoricului, acești cerchezi au contribuit la asasinarea lui Grigor Zohrab și a lui Vardkes Serengulian. Principali responsabili pare că au fost comandanții acestor trupe, Yaghya Kaghya și Ahmed Barutch. Doar pietrele și nisipul de la Deir-es-Zor poate confirma.

O abordare interesantă ne oferă Armen Manukian în studiul <Genocidul Armean în politica Rusiei. Concepții și realitate>. La început, istoriografia sovietică a considerat Genocidul Armean drept un stereotip, numindu-l <trul necesar>, dar nu trebuie

uitat că totuși Uniunea Sovietică a fost printre primele țări ce au recunoscut Genocidul Armean. Este explicabil desigur. Armenia era Republică Socialistă Sovietică!

Eduard Melkonian readuce în memoria noastră câteva gesturi de caritate prin intermediul articolului intitulat <Campania de ajutorare a orfanilor victime ale Genocidului între 1910-1930, organizată de AGBU>. Probabil mulți dintre bunicii noștri și-au petrecut o parte din copilăria lor în aceste orfelinate. AGBU a contribuit la salvarea a mii de copii și la păstrarea identității armenice. Dacă astăzi mi pot semnă articolul, poate că acest lucru se datorează și organizației AGBU.

Al doilea volum se deschide cu un studiu scris de istoricul Lavrenti Parseghian, directorul muzeului Genocidului din Erevan, în care se face o paralelă între Genocidul Armean și Holocaustul Evreiesc, abordând curajos teoria realistă conform căreia Statul Israel care are interese strategice și economice cu Turcia, și-a format o politică considerând Genocidul Armean <doar o tragedie care trebuie studiată de istorici>.

Un alt eveniment aproape necunoscut de către istorici este prezentat de către Ghevorg Stepanian și se referă la <Masacrele armenilor din regiunile Nukhi și Aresh și la lupta lor de autoapărare din perioada 1918-1920>. Aflați la vîrsarea rîului Kura, aceste regiuni au intrat în programul guvernului Junilor Turci care prevedea crearea prin violență, teroare și sub protecția Imperiului Otoman a unui <Azerbaidjan Mare>. Între 1915 și 1920, în această zonă au fost distruse peste 53 de localități armenice, iar monumentele și bisericile pînă și distruse de către populația lezghină și tătară. Aproape 50.000 de armeni au căzut victime în acest program.

Contrar <mentalității de victime>, armenii nu au stat totuși <cu mâinile în șine>. Drept dovadă pentru cititorii studiului lui Murad Karapetian, intitulat <Mișcarea voluntarilor armeni și participarea lor în Pri-

mul Război Mondial pe frontul caucazian>. Deși istoriografia occidentală omite, în Primul Război Mondial situația armenilor a fost mai mult decît asemănătoare cu soarta românilor. Astfel, armenii din Imperiul Austriac au fost nevoiți să lupte contra fraților înrolați sub steagul Profetului. Desigur, au murit mii de armeni, dar ideologia naționalistă a răscut precum pasărea Phoenix, avînd drept rezultat pe un Andranik, un Kery, un Hamazasp, un Vartan, un prinț Argutinski, care au luptat în felul lor pentru supraviețuirea noastră, a lor și a poporului nostru.

Nu mai insistăm asupra studiilor de istoriografie semnate de către Stepan Stepanian <Lepsius - Germania și Armenia (1914-1918)>, respectiv al lui Tigran Sarukhian <Responsabilitatea juridică pe plan internațional față de Genocidul Armean și Marea Britanie (1915-1923)>.

Nu putem omite totuși articolul lui Amatun Virabian <Rolul Diasporei Armenice în renașterea Patriei între 1945-1947>. Nu se poate uita faptul că în cel de-al doilea Război Mondial comparativ cu numărul de locuitori, RSS Armeană și-a adus cea mai mare contribuție, dintre toate republicile sovietice, pe frontul antihitlerist.

Knarik Avakian încearcă să ne explice ce rol au avut relațiile armeno-americane în timpul Genocidului. Alături de el ne întrebăm pentru a nu știu cîta oară ce ar fi fost astăzi Armenia dacă SUA ar fi acceptat mandatul asupra Armeniei așa cum a făcut Franța cu Libanul și Siria sau Marea Britanie cu Irak-ul.

Herman Holtz, unul dintre puținii istorici occidentali care au publicat în această carte, s-a aplecat îndelung asupra unuia dintre salvatorii armenilor, anume doctorul Johannes Lepsius, analizîndu-i concluziile referitoare la relațiile dintre Armenia și Germania. Concluzii tragice!

Fără a omite importanța istoriografiei occidentale, ne gîndim, ca istoric, că, vorba lui I. C. Brătianu: <Prin noi înșine>, numai așa vom putea supraviețui. Iată că există oameni de înaltă ținută, istorici, care, deși fără să mă cunoască, sînt siguri că s-au gîndit și la strîbunica mea ucisă de turci în Genocid, la Mara.

Eduard ANTONIAN

Serial Ararat

Fratele Bedrosov (9)

VI

CITE CEVA DESPRE SIBERIA

Ceea ce cititorul din zilele noastre cunoaște grație cărților de amintiri ale puținilor ocnași scapați vii și întregi la minte din iadul siberian, pe timpul cînd au loc aventurile revelate aici, cetățenii sovietici, precum Eduard, nu izbuteau să afle privitor la această regiune (mult și pe bună dreptate hilit), nu izbuteau să afle altfel decît din auzite, din oapte spuse numai pe întuneric, prin parcuri și prin terenuri virane, departe de urechile vînzătorilor de frate, oricînd gata să arunce după gratii pe oricine și pentru orice.

Siberia, unul dintre rarele coșmare ale geografiei politice a lumii, se întinde între Munții Urali la apus și Oceanul Pacific la răsărit, iar de la Oceanul Arctic la miazănoapte pînă la munții nordici ai Kazahstanului și frontierele cu Mongolia și China. Rareori vinut al Terrei cu o denumire atât de plastică: în limba tătară Siberia înseamnă <vara adormită>. Ea măsoară 13.488.500 km². Cu cît se înaintează cît se apropie de arctic se reduc precipitațiile ce o acoperă. Temperatura minimă cunoscută vreodată în ea a fost: -68°C, mai exact în Iakuia.

Resursele naturale ale Siberiei sînt enorme. Cu preponderență carbune, petrol, gaze naturale, diamante, minereuri de fier și aur. Cu 1.000 ani î.H.. Siberia s-a aflat sub puterea chineză; ulterior, în secolul al III-lea î.H., a făcut parte din hanatul turco-mongol; iar Siberia de sud a fost înglobată în hanatul Hoardei de Aur începînd cu secolul X-lea și pînă la jumătatea secolului al XV-lea. În veacul următor a început colonizarea ei de către ruși, mai precis în 1581, cu prilejul unei expediții cuceritoare.

Abia după construirea căii ferate transiberiene (1891-1905) se poate vorbi despre o printrundere a civilizației și în aceste vinuturi uitate de Dumnezeu. În timpul războiului

civil (1917-1920), Siberia a fost condusă de către un guvern antibolșevic, în fruntea căruia se găsea amiralul Aleksandr Kolceak. Ea a devenit parte din noul stat sovietic abia în 1922. Folosirea muncii forțate a condus la o neașteptată creștere a economiei sale industriale bazată pe exploatarea subsolului cu ajutorul condamnaților la muncă silnică, de care Siberia nu a dus lipsă nicînd.

În timpul celui de-al doilea război mondial, multe fabrici și uzine au fost evacuate aici, Siberia devenind sursă de sprijin economic național. În schimb colectivizările sîmbatice din perioada 1930-'33 au făcut ca agricultura locală să se afle într-un continuu regres ce a durat pînă în anii 1954-'56.

Acestea și multe altele i-a fost dat lui Eduard să le afle ca participant, pe pielea sa, la istoria, geografia și economia acestui vinut mai celebru ca oricare altul de pe pământ. Contribuția sa în domeniul defrișării și al mineritului și cu deosebit accent pus pe acela aurifer - este de bună seamă în lăsat urme de neuit în cronică de știri a stalinismului siberian.

VII

O CROAZIERĂ PE LITORALUL MĂRII NEGRE

Românii ce participau în vara lui 1958 la croaziera organizată de Oficiul Național de Turism pe litoralul sovietic al Mării Negre se adunaseră pe puntea elegantă <Transilvania>, deoarece circula zvonul că se apropiau de Yalta, veste confirmată atât de căpitanul vasului, de ghid cît și de cel din urmă matroz sau dintre băieții buni la toate, care-și încurcau pasul cînd și-era lumea mai dragă, cerîndu-și politicos și plin de importanță voie să te dea la o parte, că aveau sau nu treabă pe lângă tine. Turiștii, funcționarii mai răsăriți sau mai modești (dar buni la chivernisitul banului pe ban întru materializarea acestei fantezii marine), ori pensionari din aceeași categorie socială, nerăbdători și necunosători ai litoralului sau ai mării, nu crușau pe nimeni dintre cei presupuși de ei a fi fost în temă, luîndu-i la întrebări pe, ori cerînd socoteală de la, în-și potrivă și de la aceia care nu visaseră în viața lor treburi maritime. Nimeni nu se supăra. Angajații

O.N.T.-ului, dimpreună cu cei care-și căutau plina din înfruntarea valurilor, erau obișnuiți cu atari entuziasme ale unor călători rămași fără altă bucurie decît aceea de a cunoaște U.R.S.S.-ul și vîrile de democrație populară (de fapt, privilegiu permîndu-și astfel de cheltuieli...) și nu le luau în nume de rău insistența cu care le țiau calea cu noi chestionări (repetate desprînzîndu-se alerte de pe buzele unse cu tot soiul de creme folositoare au ba, necesare în lupta împotriva razelor soarelui crud înfigîndu-se acolo peste un strat subțire, invizibil, de sare adusă de adierea rareori simțită în trecerea fugace. Adevărat este că boarea nici măcar nu era trebuincioasă pentru a fi impresurate chipurile călătorilor cu pulberea mîrnată a sodiului iodat, fiindcă aceasta plutea pretutindeni, mai necuprinsă de privire decît o invazie aeriană de bacterii. S-ar putea spune că nu sarea se depunea pe obrăjii, tîmplele și pleoapele tale, ci tu pînă trundeai, inconștient de risc, în țărîmul ei, pentru a ieși pudrat ca un clown peste un fond de ten subțire ca o peluclă, ce lucra în timp arzîndu-și căile deschise prin pori în adîncul cîrnii tot mai usturătoare.

Nimic nu putea tulbura clipa de explozie afectivă trîtită de excursioniști! +i nimînu-i trecea prin minte să o fi făcut misiunea angajaților era să-și fericească pe pasagerii estivali - și le procurau cîtă fericire -țiau născoci. Poate mai puțin decît anumite cucoane trecute, urte și deosebit de geloase pe tovarășele lor de cabină și închipuiau despre izbînzile senzuale ale acestora, gustate atunci cînd cele dintîi și călăuțau în cîte o gură de aer rece furat pe afară...

Liota navigatorilor amatori nu se compunea numai din călători de distracție sau recuperatori ai timpului pierdut o viață întreagă prin neglijarea setei lor de infinit. Destui dintre dumnealor făceau parte din altă secție, lucru ignorat de toți cei cu care nu aveau legături de rudenie sau amicitie încercate. Erau cei fugivi cîndva din Uniune, care-și puseseră-n cui pe-acolo tinerețile, neamurile, averile, fără perspectiva de a le mai redobîndi vreodată. Ei soseau acum nu în calitate de cuceritori ai unor orizonturi noi, precum ceilalți, ci într-aceea de timizi călători ai unor existențe jefuite, cu speranța că mai puteau fi cîrpite cumva.

Mihai RăDULESCU

(continuarea în numărul următor)

Tîrgul GAUDEAMUS la a zecea ediție

Pe 30 noiembrie s-a încheiat o nouă ediție (a X-a) a Tîrgului de carte =colară și universitar **Gaudeamus**. Față de precedentele, aceasta nu a fost, pe ansamblu, nici mai bună, nici mai rea. Lansările au fost destul de numeroase (în pavilionul central sau la standuri), cu destule titluri noi, cu câteva apariții evenimente, cu obișnuitele (dar interesante) dezbateri și mese rotunde, cu tombole și cu premii, cu lume bună și mai puțin bună

Domnul Sarkis Vascanian, gazd pentru cei interesați de standul Editurii Ararat

ni, vizitatori nici mai mulți, nici mai puțini decât, să zicem, anul trecut, și cu nelipsitul poet trompetist Paul Daian, pe post de bufon glăgios al Tîrgului. Editurile prezente au fost numeroase, în pofida taxelor mari solicitate pentru spațiile de expunere. Intrarea a fost, pentru prima oară, gratuită, probabil pentru a sărbători și în felul acesta aniversarea a 75 de ani de la nașterea Radioului românesc (pe de altă parte însă, taxele de parcare a autoturismelor au fost mult crescute...). Revista Tîrgului Gaudeamus, **Ma-**

de citit (realizat și în acest an de o echipă condusă de Ion Cristoiu) a fost mai mult decât modest (calitativ, ieftin-senzaționalist și s[rac] în informații. Se pare că „ma-inile” (de scris, de citit sau de tocat) tind să devină o modă onomastică în presa noastră scrisă și audio-vizuală... Dintre titlurile care ne-au revenit atenția vom aminti doar câteva: tratatul **Despre îngeri** al lui Andrei Pleșu, o reformulare a simfoniei bizantine pentru Europa de azi, „o carte-vedetă” despre „angelologie” care va fi (sistem convins) mult comentată. Apoi, dublul volum **Plurivers** (o antologie cvasi-completă a poeziei „optzeciste” a lui Mircea Cărtărescu), docta, provocatoare lucrare despre **Imaginarul violent al românilor** de Ruxandra Cesereanu, **Jurnalul** pe anii 1990-1993 al Monicăi Lovinescu și cele (deocamdată) trei volume apărute în cadrul integralei operei teatrale a lui Eugene Ionesco – toate, apărute la Editura **Huma-**

nită. Merită menționat, de asemenea, lansarea a două noi volume apărute în colecția „Biblioteca Ioan Petru Culianu” a Editurii **Polirom** (**Iocari serio** și, respectiv, **Cult, magie, erezii**), alături de volumul lui Stejrel Olaru, **Cei cinci care au speriat restul** sau **Sensul vieții** de Nicolae Breban. Foarte dinamică, Editura **Paralela 45** a fost și de această dată prezentă la Tîrg cu un mare număr de titluri notabile – poezie, proză, critică, eseu – reprezentând în special literatura română contemporană (Mircea

Fotografii de Mihai Gheorghiu

Horia Simionescu, Mihai Zamfir, Adrian Olăoiu, +tefan Borbely, Ioan es. Pop, Mircea Daneliuc, Cristian Teodorescu =a.), dar nu numai, a organizat mese rotunde și dezbateri incitante, pe scurt, a fost o prezență de prim-plan. La un bun nivel s-au situat editurile **Pro**, **Albatros** (cu o consistentă ofertă memorialistică și eseistică), **Institutul Cultural Român**, **All** și **Curtea Veche**. În schimb, **Nemira** și **Univers** și-au continuat degingolada începută cu doi ani în urmă. +i la această ediție, „recolta” de traduceri a fost abundentă (o mențiune specială merită traducerile din literatura spaniolă de la **Humanitas** și pentru inepuizabila „Biblioteca Polirom” condusă de către Denisa Comănescu), totuși, după părerea noastră, cartea românească a primit. Am remarcat apoi, pe ansamblu, menținerea tendinței ascendente în perfecționarea designului de carte, ca (tot) și mai bună, mai activă preocupare a (unor) editori în promovarea cărților. Din nefericire, în ciuda reducerilor, prețurile de la multe edituri – și nu dintre cele mai puțin importante! – au fost, ca și spunea =a, foarte greu accesibile, în condițiile în care publicul cumpărător tradițional, preponderent bugetar sau studentesc, nu este deloc unul înstărit.

Amplasat la etajul I al pavilionului Romexpo, standul Editurii **Ararat** (ca și anul trecut) a =ezat sub umbrela Editurii **Criterion**, deși în fapt a avut – ca și zicem =a – un statut de sine stătător, detașându-se vizibil de ceilalți parteneri. Ne-a bucurat să constatăm, încă o dată, creșterea ofertei de carte a editurii noastre: pe lângă volume mai

vechi (cărțile despre Armenia ale lui Sergiu Selian, **Manualul întîmplărilor** de +tefan Agopian =a.), standul a expus titluri noi sau relativ noi precum **Frăziorul** de Aida Aznavourian-Garvarenc, cărțile de proză, poezie sau teatru ale lui Grigor Babaian, Mircea Tatos, Gabriel Diradurian, colecția memorialistică/nonficcională (deocamdată abandonată) „Camil Petrescu”, romanul **Cele 40 de zile de pe Musa Dagh** de Franz Werfel, **Poemele** lui Raffi, cărți despre istoria armenilor semnate de Nicolae Iorga și de Anais Nersesian, memoriile ambasadorului american la Constantinopol Henry Morgenthau, incitantul volum **Armenii despre Mihai Eminescu** sau ultimul număr apărut pînă în prezent al revistei **Ani** (1998) sînt numai câteva exemple. Cele mai multe din aceste apariții editoriale (de fapt – aproape toate) au fost, după cum se =tie, comentate în paginile revistei **Ararat**. Nu =tim, în acest moment care au fost vînzările la stand. Probabil (sigur!) se putea și mai mult. Un obstacol în calea spirii auzului îl va fi constituit, fără îndoială, eoul încă destul de modest al celor mai multe din aceste volume în presa extracomunitară. Sperăm totuși că situația se va îmbunătăți pe viitor.

Un lucru e cert: standul editurii noastre a fost, ca ofertă de carte, într-un progres vizibil față de anii precedenți, concurînd serios nivelul Editurii **Hasefer** și depășind în mod evident „producția” altor edituri ale minorității naționale. Un bilanț frumos, care ne onorează și ne obligă pe mai departe. **Cristina MANOLE**

Scris între 1974 și 1976, dar apărut abia în 1992, la o editură practic necunoscută (Aldin), volumul **Adevărata față a zeului Ares (relatare documentară din anii dictaturii)** de Gabriel Diradurian a trecut aproape neobservat, din motive pe care nu le mai comentăm aici. Astăzi, după mai bine de zece ani de la publicare și după aproape trei decenii de la scriere, o discuție a ei apare necesară. Din mai multe motive. Deși vorbește despre propria-i carte ca despre un „roman” (= este un roman, un roman puternic și masiv, aproape 400 de pagini tipărite cu corp de literă mic!), autorul subliniază faptul că „lucrarea de față conține prea puțin literatură”, fiind în primul rînd o „relatare documentară” care urmărește „să prezinte Armata sub aspectele ei mai puțin comentate, sub aspectele ei cunoscute, e adevărat, dar evocate prea puțin în cărțile de specialitate sau de beletristică”. Interesul ei este deci unul transestetic – psihologic, moral, chiar =tiințific, pe scurt – uman. Cartea are la bază experiența proprie de recrut a scriitorului, constituindu-se în ceea ce se cheamă o **docu-drama**, un roman documentar, o radiografie comportamentală, psiho-politică, antropologică etc. a brutalității și abjecției unei lumi subumane. Nota bene, perioada în cauză este una de relativă relaxare a regimului comunist (1972-1973), ulterior lucrurile degradîndu-se pînă la cote greu de imaginat. O reflecție serioasă asupra vieții reale din Armată – cum este cea pe care și-o asumă, în

En bolgiile armatei ceu șiste. O carte uitată,, a lui Gabriel Diradurian

aceste pagini, Gabriel Diradurian – este cel puțin la fel de actual și azi, cînd disputele privind eliminarea stagiului militar obligatoriu din Constituția României aduc din nou problema abuzurilor și alienării umane într-o instituție care, din nefericire, mai are încă mult pînă să ajungă la doritele standarde de normalitate. Lumea descrisă – ca martor, nu ca judecător – de către Gabriel Diradurian este o lume în care „inițierea în b[r]ăvă” este, în primul rînd, o inițiere în abrutizare și umilință. Desigur, experiența insuportabilă din acest roman autobiografic este una individuală, relativă și – după cum avertizează autorul însuși – ea nu trebuie generalizată. Dar nici minimalizată sau ignorată. Reeditat azi, cu o mai bună promovare, **Adevărata față a zeului Ares** ar avea, probabil, un cu totul alt destin.

Autorul este – o arată toate cărțile lui... – un explorator nemilos al condiției (sub)umane, al lucrurilor care „nu se spun”, al instinctelor obscure ce pun în mișcare viața speciei (sexual, de agresivitate, dominație și

conservare), un etolog al grotescului. Dos-toievskian prin structură, trecut prin lecția lui Camus, a existențialismului francez dar și a unui Truman Capote (cel din **Cu sînge rece**) el aduce la suprafață demonii unei umanități ieșite din înveliș, gregare adesea și dezgustătoare, dar, din păcate, dureros de reale. Cinismul său este uneori atroce, în spatele său se află însă o imensă nevoie – contrariată – de puritate și de adevăr moral. Coborîrea în Infern (în infernul militar, de astăzi) se dovedește a fi necesară, fie și pentru a depune mărturie despre „banalitatea Războiului”.

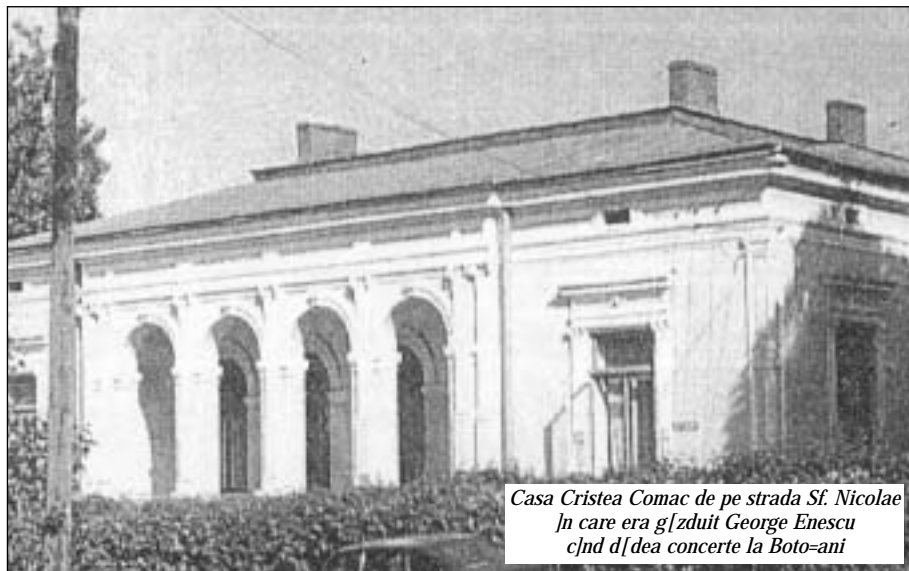
De la Stendhal pînă la Camil Petrescu și Celine (de pildă) demitizarea războiului a dat pagini de literatură fictivă sau non-fictivă cutremurătoare. De data asta este vorba, după =tiința noastră, de cea mai dură demascare a serviciului militar din România comunistă. Complet dezeroizat, zeul Ares apare – gol-golu – în ipostaza Războiului trîntit pe viu, în variantele lui meschine, derizorii, deloc sublime. Gabriel Diradurian a scris această vastă mărturie fără nici o preocupare de „literaturizare”, de calofilie. Dimpotrivă, înțîlnim chiar, pe alocuri o anumită neglijență „reportericească”, o transcriere stenografică a faptelor nede, proprie celui care vrea, înainte de orice, să comunice simplu și eficient un mesaj, să

spună „totul” pînă în cele mai mici amănunte, fără să trișeze. Efectul de autenticitate e indiscutabil. Am putea culege, la împlinire, scene dezumanizante, „personaje” rupte din viață (Barbu, brutalul Iancu, agresiva, exhibiționista Mariana, dar și abilitul Pădureanu, un individ realment aparte, sau victima Nemeth). Relațiile superioare-recrui (de fapt – stăpîn-sclav), muncile agricole, cercul învîntului politic, ritualurile alienante, abuzurile dezgustătoare, „rezolvarea problemei disciplinei prin metoda extenuării” și a umilirii sistematice (în detrimentul oricărui pregătiri militare), cultivarea impulsurilor xenofobe, totul trimite la o lege a junglei în care cel mai vicelan, mai violent, mai imoral domină, vorbesc despre o lume pur instincțională, în care onoarea și respectul sînt vorbe goale iar cei care nu =tiu, nu vor sau nu pot să învețe regula jocului sînt pur și simplu călcați în picioare. Pe acest fundal traumatizant, exemplele de umanitate apar cu atît mai emoționante. Lectura volumului devine, de la un punct încolo, greu de suportat. Gabriel Diradurian reconstituie pînă la detalii infinitezimale universul căzon sub comunism, practic nimic nu e lăsat pe dinafară. Autorul nu condamnă, nu acuză, constată doar că tot acest infern noroios și aceste tipuri umane sînt efecte, produse ale unui sistem căruia nu li se pot sustrage.

Adevărata față a zeului Ares – o carte de redescoperit.

Florian F. BAICULESCU

Armenii =i via\ a cultural[la Boto=ani

Casa Cristea Comac de pe strada Sf. Nicolae
în care era g[zduit George Enescu
c[nd d[dea concerte la Boto=ani

Un eveniment de prim[m[rime în via\ a cultural[boto=nean[l-a constituit ridicarea frumosului edificiu care a primit numele de Teatrul <Mihai Eminescu>, c[ldire proiectat[de arhitectul Gr. Cerchez. Dimitrie Ursianu, primarul ora=ului, împreun[cu Hariton Haritonovici, directorul sucursalei locale a B[ncii Na\ionale, au ini\iat fondarea unei societ[\i pe ac\iuni, cu scopul de a construi un local destinat manifest[rilor culturale.

În ianuarie 1912 s-a constituit Societatea pe ac\iuni Teatrul <M. Eminescu> a c[rui inaugurare oficial[a avut loc în seara zilei de 21 decembrie 1914. Printre cei care =i-au dat concursul a fost =i un ansamblul =colar instruit de Cristea Goilav care a oferit publicului un tablou alegoric cu tema S[rmanul Dionis.

Din prezen\ a lui G. Enescu la Boto=ani amintim dou[concerte la 26 =i 27 aprilie 1929, c[nd presa local[(ziarul <+tirea>) l-a înt[mpinat cu articolul lui cr. Ciomac <Bine ai venit maestre>.

De c[te ori venea la Boto=ani, G. Enescu era g[zduit de Cristea Ciomac, frate cu muzicologul Emanoil Ciomac, traduc[torul în limba rom`n[a libretului operei Oedip. O boto=neanc[, pianist[=i compozitoare, Dida Saint-Georges, în memoriile publicate în <Caiete boto=neane> =i aminte=te: <Pe Enescu l-am cunoscut personal la Boto=ani prin 1918-1919 în casa lui Cristea Ciomac, frate cu Emanoil Ciomac. Era dup[un concert pe care Enescu] d[duce în provincia sa natal[. Ciomac avea o cas[frumoas[=i confortabil[, era bun amfitrion, era =i amator de muzic[=i-l primea pe Enescu cu toat[cinstea ce i se cuvenea>.

Sau: <În anul c[nd maestrul a împlinit 50 de ani a dat un concert la Boto=ani =i, cum era bolnav =i bea numai lapte, nu i s-a dat nici un supeu la Ciomac unde era în gazd[>.

Cine r[fsfoie=te documentele îng[lbenite de scurgerea anilor va consemna cu satisfac\ie c[via\ a muzical[boto=nean[s-a bucurat de aten\ia cuvenit[din partea presei locale, încep[nd cu pana omului de cultur[care a fost Sciprone B[descu =i apoi cu noii Cristian Ciomac, Tiberiu Crudu =.a. Cronicile lor s[nt ast[zi m[rturii ad[nc gr[itoare despre bog[\ia manifest[rilor muzicale pe meleagurile boto=neane.

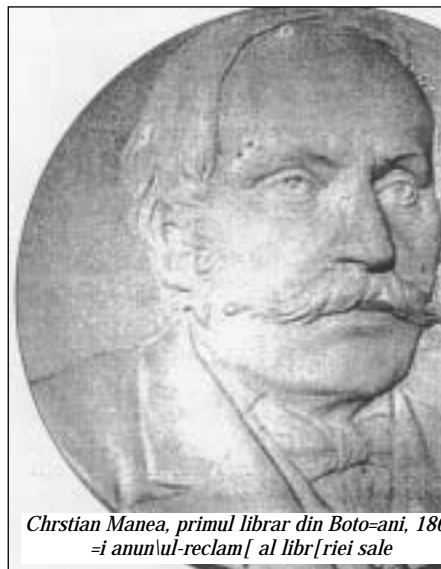

În ceea ce prive=te num[rul bibliotecilor personale, putem spune c[acesta a crescut sim\itor dup[1850 datorit[faptului c[au ap[rut libr[riile (Cristian Manea =.a.) în care se g[seau de v[nzare c[rvi rom`ne=ti =i str[ine.

În 1934 g[sim o Bibliotec[comunal[, care va deveni urma=a celei din secolul al

XIX-lea =i care a func\ionat în strada Armean[nr. 11.

Circula\ia vechilor c[rvi rom`ne=ti pe teritoriul jude\ului Boto=ani este mai bine cunoscut[încep[nd cu cele ap[rute în secolul XVIII, c[nd au p[truns numeroase exemplare tip[rite la R]mnice, Bucure=ti, Ia=i, Blaj, Buda etc.

Christian Manea, primul librar din Boto=ani, 1864
=i anun\ul-reclam[al libr[riei sale

Primul librar boto=nean cunoscut a fost armeanul Cristea (Cristian) Manea (Many, Manu) care exercita =i comer\ul de galanterie. În 1864, dorind s[devin[librar, a cerut prefecturii autoriza\ia respectiv[dup[care a depus garan\ia de 1200 de galbeni ce consta din casa =i locul domnesc ce-i apar\ineau. În felul acesta a c[p[tat în seama sa =i depozitul de c[rvi didactice.

Cristian Manea nu s-a m[rginit numai la comercializarea manualelor =colare. El =i aprovizionarea libr[ria =i cu c[rvi literare de la Ia=i. Dintr-o reclam[ap[rut[în 1868 într-o revist[local[, extragem c[rvile ce se puteau cimp[ra atunci: <Lipitorile satului> =i <Zg[rucitul risipitor> de V. Alecsandri, <Musa Rom`neasc[> de C. Stamati, <Othello> de Shakespeare, <Fabule rom`ne>, <Alecsandria>, <Pepelea>, <Todiric[>, <T[ndal[=i P[cal[>, volume de jurispruden\.

În 1869 Prim[ria ora=ului a deschis =i ea un depozit de c[rvi =colare cu pre\uri reduse, anun\[nd toate =colile din ora= =i jude\. V[z]nd c[unii înv[\[tori continuau s[=i procure manualele de la libr[riile lui C. Manea, primarul I. Frank a intervenit manifest[ndu=și nemul[umirea.

Ora=ul avea în acele timpuri o popula\ie armeneasc[numeroas[ce ducea o via\ spiritual[bogat[prin societatea <Brastava> =i cele dou[=coli primare de b[ie\i =i fete. Pe l[ng[acestea func\iona =i o tipografie ce satisf[cea cerin\ele armenilor din Boto=ani =i din alte localit[\i.

De pe meleagurile boto=neane s-au ridicat numero=i pictori din care doi s[nt de prim[m[rime: +tefan Luchian =i Octav B[ncil[. Acestea le urmeaz[Petru Remus troteanu, Marcel Olinescu, Andronic][ranu =.a.

Se cuvine s[spunem c[teva r[nduri despre cel care a fost D. A. Pelegrinetti. N[scut în regiunea Cararei din Italia, a venit spre sf[r=itul secolului al XIX-lea în Rom`nia

împreun[cu al\i speciali=ti pentru a contribui la lucr[rile de înfrumuse\are (în marmur[) a unor mari edificii din Bucure=ti. De aici a ajuns la Boto=ani, în acela=i scop. =i-a deschis un atelier pe strada V[ntori în care se executa la comand[monumente de art[plastic[. Unul din acestea, morm[n-tul lui Vartenic Goilav (1916), face parte din rezerva\ia de art[plastic[a cimitirului armenesc în care se afl[o serie de alte monumente de o rar[frumuse\e =i mare valoare artistic[, semnate de mari arti=ti ai genului de peste hotare.

Boto=anii, ora=ul patriarhal de alt[dat[, a fost numit adesea =i pe drept cuv[nt =ora= al gr[dinilor.

În 1869 este men\ionat[documentar gr[dina Iacob Bolfosu situat[pe +oseaua Ia=ului, gr[din[mare, bine amenajat[care a func\ionat mul\i ani. Andronic][ranu afirma în amintirile sale publicate în <Revista Moldovei> c[, în perioada c[nd a fost elev la Liceul <Laurian>, exista acest[gr[din[în care l-a v[zut pe profesorul s[u de limb[italian[, Giovanni Blanchin, în stare euforic[în]nd un discurs înfl[c[rat despre Garibaldi.

Primii pa=i pentru constituirea Ateneului rom`n din Boto=ani s-au f[cut la 25

în ziua de 27 decembrie 1924, în frumoasa sal[a Teatrului <M. Eminescu> a avut loc inaugurarea festiv[a Universit[\ii populare în prezen\ a lui N. Iorga, care a sus\inut tema <Istoria sufletului omenesc>. Despre necesitatea acestei institu\ii scria =i binecunoscuta publica\ie local[<Revista Moldovei>: <Boto=anii fiind un vechi =i remarcabil centru cultural în nordul Moldovei, av[nd foarte multe =coli secundare, cu un grup profesoral destul de select, se învelege de la sine c[înfiin\area Universit[\ii populare nu era dec[o chestie de ini\iativ[=i curaj. Ini\iativa a luat-o comitetul Asocia\iei fo=tilor elevi ai Liceului <Laurian>, în frunte cu remarcabilul s[u pre=edinte, d-nul profesor R[utu, iar curajul de a le organiza l-a avut eruditul =i distinsul nostru coleg, A. Iacobeanu>.

În ultimele dou[decenii ale secolului al XIX-lea ora=ul Boto=ani a cunoscut o via\ muzical[intens[ca urmare a faptului c[mul\i tineri studiaser[muzica dintr-o necesitate spiritual[.

Astfel, în 1883 a luat fiin\ Societatea muzical[<Armonia> care, prin calitate =i durat[, a jucat un rol important în dezvoltarea dragostei pentru muzic[în r[ndul auditorului boto=nean. Se cuvine a nominaliza pionierii acestei merituose societ[\i, încep[nd cu acel mereu <în r[ferice> artist mutilateral care a fost Andronic][ranu =i continu[nd cu Cerchez, I. Chesim. Gr. Goilav =.a. Acestea li s-a al[turat apoi treptat genera\ia a doua: Ketty Ciolac, Cristea Ciomac, Sava Bolfosu =.a. „Armonia” a beneficiat de aportul celei de a treia =i ultime =i genera\ii din care f[ceau parte, printre al\ii, B. Goilav, Ionic[Goilav, Chr. Manea.

Datorit[condi\iilor istorice în care s-a dezvoltat ora=ul Boto=ani, aici s-au stabilit diferite na\ionalit[\i: armeni, evrei, lipoveni, poloni, germani etc. Pentru a=ii men\ine unitatea na\ional[=i spiritual[, unele dintre ele au dus o activitate cultural[în cadrul unor societ[\i. Pe această linie se înscrie =i Societatea social-cultural-religioas[armeneasc[<Brastava>.

<Brastava> a fost înfiin\at[în 1690 de c[tre Axente V[rz[rescu-M]ndru, stabilit la început în Transilvania, societate care func\iona în toate ora=ele \[rii av[nd puternice colonii armene=ti. În Boto=ani aceasta a ap[rut în 1811, c[nd avea 135 membri din care f[ceau parte =i tinerii din familiile Balasan, Bolfosu, Manea, Buicliu, Goilav, Missir, Trancu etc. Pe l[ng[caracterul s[u religios =i filantropic, societatea se ocupa =i cu sus\inerea =colii =i a culturii. În acest context s-a înfiin\at în 1835 +coala Primar[de B[ie\i, iar în 1866 acea de fete, precum =i o tipografie ce a func\ionat pe l[ng[cele dou[=coli =i care a satisf[cut parte din cerin\ele culturale armene=ti.

Elena Florica +USTER

Tipografii care au func\ionat în Boto=ani

Nr crt	Denumire	Prima men\iune documentar[cunoscut[
01	Imprimeria urbei Boto=ani (I. V. Adrian)	1866
02	Tipografia armenilor	?
03	Tipografia Concuren\ a	1878
04	Tipografia Buzill[1880
04	Stabilimentul tipografic Libr[ria nou[1881
06	Tipografia N. Fr[inkel	1885
07	Tipografia J. Sommer	1891
08	Tipografia Goldsleger	1893
09	Tipografia M. Saidman & Clara Marcovici	1894
10	Editura Imprimeriei Moldova de sus	1897
11	Editura Libr[riei Aranovici	1898
12	Tipografia Moderna (A. M. Julius)	1903
13	Tipografia Re]nvierea (Segal & Marcu)	1903
14	Tipografia B. Saidman	1906
15	Tipografia Viitorul (Blaustein)	1919
16	Tipografia Munca (Carol Schwartz)	1924
17	Tipografia ziarului <Ra\iunea noastr[>	1932
18	Tipografia Argus	1935
19	Tipografia Izb[nda	1937